Број 184. У Новом Саду, у среду 24. августа (6. септембра) 1911. Година XLVI.

„Застава“ излази сваки дан двапута а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића. Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново?

Има некога, коме ни „јарко сунце“ није могло помоћи. То је министар-председник Куен.

Он је рачунао на илијске врућине, рачунао на оне дане, који цеде воду из човека, као што је Краљевић Марко исцедио воду из суве дреновине. Куен је рачунао на оне врућине, које не може издржати ни псето, а да не побесни. Преварио се.

Куен је обећао краљу, ако за време тих врућина буде трајао угарски сабор, да ће се опструкција растопити; посланици ће се разбећи по купатилима. Јарко сунце требало је да сасуши у сабору опструкцију, као што у пољу сасушује траву.

Јарко сунце није изостало. Сјало је топлије но икад. Али је опструкција само бујала и напредовала, а сасушило је само наде грофа Куена. Види се, да Куен може много, али није био кадар да стави у своју службу и сунце. Види се, да сунце не сија за љубав хедерварског грофа. Бадава би он да запева: Сунце јарко, стани, мало стани! — сунце му неће испунити жељу. Сунце се клони јесени; Куеново време је прошло.

* * *

Шта ће сад бити? За десетак дана излази Куен пред краља да положи рачун о своме раду и сбећању. Долази правних руку: „Јесен стигла, берба омахнула“.

Куен, који се преварио у рачуну, тражиће од краља дозволу за нове изборе. Слаба нада! Да је краљ хтео нове изборе, не би Куен пао на ту чудну мисао, да ће му јарко сунце помоћи.

Краљ није хтео нове изборе вероватно зато, што је реч о врло трајавом питању, о војеној реформи. Замислите само, ако дође до нових избора, око 4 до 5 стотина опозиционих кандидата и сто пута толико кортеша ући ће у народ и питати га: — Хоћеш ли ти, народе, да дадеш од сада сваке године 36 хиљада регрута више но сада? Имаш ли ти народе толико крви својих синова, да можеш примити нову законску основу? И можеш ли ти, народе, сваке године издржати около 150, а можда и 200 милијона нових терета?! Ако то хоћеш и можеш гласај на владине кандидате.

Ово би било главно питање. А у то би се питање уплело само још питање о општем тајном гласању. Оних 500 опозиционих кандидата и још сто пута толико кортеша, питали би: — Хоћеш ли ти, народе, да поднесеш све досадање и још нове жртве, а да немаш ни оно најглавније ни најсветије право, право гласа на изборима? Хоћеш ли ти, народе, само да гинеш и плаћаш и — ћутиш?!

Чудно би изгледали ти избори. Додуше, какав нам је један изборни закон, могла би влада победити. Али лако је израчунати, колико би ту требало милиона новаца и колико би ту требало стотина хиљада војника и жандара. А није тешко предвидети и то: Како би изгледало у души држављана после тих избора.

Кад је већ и јарко сунце омахнуло грофа Хедерварског, тешко да га неће омахнути и мисао о новим изборима. Тешко, врло тешко ће се Куен вратити од краља са рескриптом у џепу, да се распушта државни сабор и наређују се нови избори.

* * *

Изгледа, да је гроф Стеван Тиса ипак мудрији од Куена. Види и он, да илијске врућине нису могле да сасуше опструкцију и да ће сад морати нешто бити. И он је прошле недеље говорио својим бирачима, али не о новим изборима. Он има други план. Он хоће да у овом сабору донесе нов пословни ред. Он хоће закон, који ће да тури песницу у уста онога посланика, који хоће да говори, кад влада неће.

Дабогме, не може се ни такав закон спровести без насиља. Али Тиса рачуна, да је лакше чинити насиља у сабору у седници, где нема ни 600 посланика, него чинити насиља на биралиштима, где има преко милион бирача, а у присуству преко 17 милиона душа. Зато он волије насиље у данашњем сабору, него насиљем бирати нов сабор.

Као што се види, не стоји оно што трубе владини листови, да је владина странка сложна и да се Куен и Тиса потпуно слажу. Тиса је видео, да је Куенов предлог врло опасан, и зато се он нуди већ унапред владару с другим предлогом. Ов даје на глас, да може спровести војену реформу другим путем.

Како би држављани Угарске примили, да им се дира у сабор то је, дабогме, друга ствар. Кад је прошле недеље дошао Тиса из Салонте у Саркад, није могао да говори, јер су га бурно прекидали.

— Доле! Нећемо нове војене терете!

— Доле! Не можемо да издржимо нове намете!

Тиса би волео да покаже шта он може. А хоће ли му краљ дозволити да измрцвари сабор?!

Опозиција се нада, да ће доћи до погађања, и да ће влада пасти, јер краљ неће усвојити ни Куенов, ни Тисин предлог. Они терети, који се данас траже од Угарске, не могу се лако узети а да већина држављана ма којим начином на њих пристане.

Какав је тај начин?! И како ће изгледати ти терети?!

Е па дотле, а куда ћеш више... Најгоре је нагађати. Куен је предсказивао, па се преварио и у сунцу.

Политички положај у Будимпешти.

Док је у угарском сабору ужасна досада због техничке опструкције, дотле ван сабора све је живља борба. Опозиција је приредила у Клужу и Доњем Дабашу зборове у корист општег, једнаког и тајног бирачког права. У Клужу је био и Јулије Јуст. У своме говору истакао је значај општег бирачког права и тражио, да се најпре уведе опште бирачко право, а затим да се бирају посланици и новом сабору да се поднесу законски предлови о војсци. Позива се на то, да је и сам краљ 1906. године пристао на то, да се најпре уведе опште бирачко право, па онда нови сабор да реши војничко питање, а Куен хоће да изигра то краљево обећање. Каква је пак слога у владиној странци, доказ је и говор грофа Коломана Тисе, који је тражио пооштрење саборског пословника, док министар-председник говори о стрпљивом чекању, да опструкција у тишини изумре. Поговара се, да ће влада покушати пооштрење саборског пословника. Тај би се предлог састојао само из једног параграфа. Исто тако би се имао прерадити предлог о уређењу војске, да се састоји из једног јединог параграфа. Али то све неће помоћи, јер ће поименичним гласањем опозиција спречити, да се у сабору говори о уређењу војске. Неки проносе вест, да ће Куен одступити и да ће за министра-председника бити именован Берзевици, председник угарског сабора. Онда би за председника сабора био изабран гроф Стеван Тиса, који би починио ужасна насиља, само да спроведе законске предлоге о војсци. Али највише изгледа имаће онај, који ће спор решити мирним путем, уважањем општег бирачког права. Ускоро ће се решити: да ли ће Куен одступити или ће се расписати нови избори посланика. Опште је мишљење у Будимпешти, да је Куен свршио своју мисију.

„Србобран“, патријарх Лукијан и Никола Петровић.

Из Будимпеште је стигла вест, да ће на међународну парламентарну конференцију ићи из Хрватске из Славоније патријарх Лукијан, др. Лаза Сокулић, Гаша Девић — и Никола Петровић. Они ће на тој конференцији бити чланови угарске посланичке групе, те према томе неће бити посебне хрватско-славонске групе. „Србобран“ због тога напада патријарха Лукијана и пита га: шта тражи он у међународној парламентарној конференцији, те му поручује да ће се замерити српском народу. Али чудновато је да „Србобран“ не спомиње, да ће као члан угарске посланичке групе учествовати и Никола Петровић из Старе Пазове, који је биран за посланика као члан самосталне странке, па је још и пролетос на српском народном црквеном сабору био члан самосталског клуба, око кога су непрестано облетали браћа Прибићевићи. То „Србобран“ не сме да каже својим читаоцима.

Ристерово наследство.

У јучерашњем броју донели смо извештај, да су Немци румског среза решили, да за посланика кандидују Франца Мозера из Земуна са програмом немачке народне странке, којој је припадао и покојни Франц Ристер, бивши посланик. Осечка „Ди Драу“ јавља, да ће неки бирачи, понајвише (?!) Срби, кандидовати Николу Л. Плавшића, секретара трговачке и занатлијске коморе у Осеку, и то са владиним програмом. Плавшић ће примити кандидатуру, ако му је понуде угледни бирачи (да не мисли на општинске чиновнике и бележнике!) Надамо се, да ће се Срби румског среза што пре споразумети, па истакнути за кандидата Србина радикала, јер огромна већина бирача тога среза припадају српској народној радикалној странци. На посао, а прегаоцу и бог помаже.

Србија и Русија.

Венчање српске кнегињице Јелене са руским принцом Јованом Константиновићем извршено је уз највеће свечаности. Руски царски двор развио је при том највећи сјај. Руски цар и српски краљ поделили су многа одликовања. Краљ Петар именовао је руског цара заповедником 16. српског пешачког пука. Руски цар именовао је краља Петра заповедником 14. руског пешачког пука, а српског наследника престола официром у томе пуку. Између руског цара и српског краља измењане су здравице о сестринској заједници Русије и Србије. Српски министар-председник Миловановић конферисао је двапут са руским министром председником и руским министром спољних послова. Руски цар Никола примио је у подужу аудијенцију руског посланика у Београду, Хартвига. Кнегињица Јелена добила је дивне и скупоцене дарове од руског цара и царице и чланова руске царске породице, који вреде милионе. Неки париски листови доносе, да се краљ Петар заузео у Петрограду, да за Србију изради спајање с морем. Полузванични „Аграмер Цајтунг“ поводом тим поручује Србији, да неће проширити своје земљиште на штету Аустроугарске, а и од Турске

неће отети ништа без знања и пристанка Аустроугарске, па нека не злоупотреба сестринску заједницу са Русијом.

Допис из Пећи.

Пећ, 16. августа 1911.

Колера. — Арнаутски зулуми Још од 10. јулија почела је колера, тај жалосни гост, да коси овдашњи вајни живаљ, који је незаштићен ни са чим и иначе изложен свакој опасности. Како је у почетку започела да сатире по 20—30 - 40—50 па и 60 и више душа на дан, и како смо били без доктора и без лекова, благодарећи Богу сада у последње време, сведено је на сасвим мали број умирања

Према прибелешкама (у неколико) само у вароши Пећи, умрло је од мухамеданаца више од 500 душа — већином женских, а од нас Срба неких 70 душа; према овоме 14% према Турцима умрло је од Срба. Али томе је узрок, што становништво мухамеданаца, није употребљавало никакве санитетске наредбе; изговарајући се, да је то бич Божји.

Ја сам вам у почетку јулија писао (број 147 „Застава“ јутарњи лист) о неким овамошњим приликама, и при крају тога дописа било је изнесено о срозивању овдашњег старог сата, који је био сазидан још од 1013. године. У допису стоји „Сигурно неко претсказивање, ако је веровати?!“ И заиста мора се признати; падање сахата беше знак доласка немилог госта, колере, којој подлегоше неколико стотина жртава, и која се још помаља, јер види да јој се слабо плашимо Али ако се овај немио гост поново разиђе да прегледа наше неуређене сокаке и непрестане баруштине, па још знајући да и са докторима и апотекама не стојимо ништа лепше, е онда ће имати шта да покоси, и више је него вероватно да ће се моћи рећи: „Устајте мртви из гроба да уђемо ми живи“.

Изван вароши пола сата онемогућен је сваки излазак од зликоваца наоружаних Арнаута, и то не само Турака него и католика. Осим поштанског саобраћаја свакоме је другоме ризичан живот ако се крене из вароши у село или где даље. Нема дана што се не дешава по које убијство, и суд је према свему немаран! Жалосно! Жалосно, али је истинито. Пронео се глас, да ће доћи скопски валија у Пећ, да ослободи ухапшене. Како га овај нема, то је настало разно коментарисање код околних Арнаута, и свакојако се поговара о судбини ухапшених. Што је најглавније, ако се ухапшеници ускоро не ослободе, настаће један хаос, и биће убијања, сечења и паљења на све стране; али и то само на српски живаљ, а не никако на арнаутски и католички. Идемо да видимо. Не дај Боже, да се и ово као за сахат обистини.

Руши се — Аја Софија.

Црква свете Софије у Цариграду руши се. Ова најзнаменитија грађевина византијске царевине запуштена је. То је велика зграда, у коју може стати 23 хиљаде особа. Кад су Турци 1459. године заузели Цариград претворили су ову дивну православну цркву у џамију, али нису се бринули да је одржавају у добром стању. Зидови су попуцали, па се стручњаци боје, да ће се Аја Софија срушити Турска влада позвала је у Цариград талијанског Марангонија, који је прегледао кубе Аја Софије. Он се чуди, да се већ није срушило. На његов предлог образована је комисија, у коју су ушли по један талијански, немачки, француски и енглески неимар. Задаћа је тој комисији да ову велелепну богомољу спасе од пропасти.

Штеточиња бечке „Зоре“ ухапшен.

Из Беча јављају, да је тамо ухапшен др. Лазар Лучић због превара, које је починио на штету Срба ђака и српског академског друштва „Зоре“. Лучић је живео у Бечу без занимања. Пред полицијом је рекао, да је родом из Угарске, да је у Будимпешти проглашен за доктора права и да је после тога 17 месеци служио као дневничар код босанско-херцеговачке земаљске владе у Сарајеву.

Себа милионара из Америке.

Чудновато је, док се сиротиња из Европе хиљадама сели у Америку, дотле америчке милионаре ништа не привлачи и не веже за ону државу, где су огромно, небројено имање стекли они или њихови преци. Познато је, како је због прекомерне вересије не давно Рокфелер претио, да ће напустити Америку. Оваке изјаве неверо ватно утичу и дејствују тамо преко, што је појмљиво, јер се огромна имања на овај начин вуку из Америке. Може се замислити шта све чине и колико сладе овима останак. Али Карнежија ипак нису могли задржати. Овај је већи део ове године провео у Шкотској и већи део имања је тамо и пренео. Сад та опасност плаши Сједињење Државе, да ће се Франк Ј. Гулд иселити у Париз. Јер овај је велик „шпортсман“, и сви шпортови његове домовине не задовољавају га. Француска престоница, узрок његова исељавања, толико га мами, да сад већ више и не побија гласове да ће се иселити, који су се пре проносили.

Кратке вести.

— Борба против скупоће још увек траје у Француској и Белгији. Бриселски касапи обуставили су рад. Жене из околине спремају се у Брисель, да демонстрирају. Због борбе против скупоће ухапшен је рудар Симон, који је бунио жене.

— Српски православни парох у Загребу, калуђер Амвросије Павловић, одликован је орденом гвоздене круне трећег степена.

— Бански сто у Загребу одбио је призив ухапшеног апотекара Матушека, те према томе одобрио одлуку, којом се Матушек оставља у истражном затвору због нападаја на бана Томашића.

— Тома и Милица Лаловић из Мјеховнице код Фоче у Босни оставили су код куће своју 4-годишњу кћер саму, која је пала у ватру на огњишту и изгорела.

— Ухапшени правашки ђаци у Дубровнику због туче пуштени су на слободну ногу. Кад су излазили из тавнице, публика их је бурно поздравила. У тавници је остао још један ђак родом из Сарајева, али се надају, да ће и он бити ослобођен, јер се за њега заузимају франковци. Да су били Срби — друкчије би им се судило.

— У Скопљу је отворио адвокатску канцеларију млади свршени правник цариградске велике школе, Србин Мирко М. Шуњевић.

— Јелена Берталан, 22-годишња ћерка жупанијског архивара у Сатмарнеметију, убила се у стану једне своје рођаке, јер је на поправном испиту за учитељско оспособљење показала слаб успех.

— Из Подгоренка у Русији јављају, да су разбојници напали железничког благајника и однели 101 хиљаду рубаља.

— У Суботици је пијани келнер Франц Кехт дошао на пијацу у понедељак ујутру, па узјашио на магарца пиљарице Розе Кашове. Роза га је у љутини ударила столицом по глави, а осталих 30 пиљарица толико су га излемале штаповима и столицама, да је однесен у болницу, где је умро.

— У Лондону се изврнула једна кола електричног трамваја, при чему је рањено 25 особа, а две су особе умрле.

— Неколицина железничких радника и службеника крали су робу из магазина. Код железничара Варге нађен је у подруму читав вагон вина и шампањера. Сви су лопови ухапшени.

— Из Брода јављају, да је ноћу између суботе и недеље похарана пошта. Отворена су препоручена писма, а каса је изнесена на пољану, и из ње извађено 10 хиљада круна.

— У Шенебергу у Немачкој запалио се железнички магазин, па је ватра пренесена у село. Изгорело је много кућа, гробљанска капела и гробље. Расрсло се 240 надгробних споменика.

Брзојави „Застави“

Стигли 23. августа.

Колера.

Будимпешта. Четир смртна случаја од колере; а шест болесника. На једној женској лешини извађеној из Дунава установљена колера.

Угарски сабор.

Будимпешта. У сабору је говорио јустовац, Симон Келемен.

Преговори због Марока.

Берлин. О поново започетим проговорима због Марока није изашло ніиакво званично саопћење.

Престолонаследник на немачким маневрима.

Кил. Престолонаследника Фрању Фердинанда после маневра именоваће цар адмиралом немачке ратне морнарице.

Одговорни уредник
Мита Клицин.

Др. Јефта Стојаковић
лекар
● вратио се с пута ●
и прима белеснике у свом стану у Новом Саду у општинском дому главна улица. Пре подне 9—11 а после подне од 3—4 сата.
1418 2—2

У ОТМЕНОЈ КУЋИ У ВУДИМПЕШТИ
може добити „великошколац Србин“ стан са обскрбом, који се састоји из засебне собе и собе за купање. У истој кући имаде и гласовир, који се дотичном ставља на расположење,
за цену од 160 К месечно.
За адресу упитати администрацију „Заставе“. 1272 5—5

ЗА СВОЈУ **КРОЈАЧКУ РАДЊУ**
потребујем два радника,
једног за већи и једног за мањи посао. Посао је сталан, а плата добра. — Ступити могу одмах.
Матија Петровић,
1333 2—3 Тител (Бачка).

= ЗА СВОЈУ КРОЈАЧКУ РАДЊУ =
потребујем
4 старија помоћника.
Ступање одмах. Посао сталан преко целе године.
Сима Машић
1410 2—3 Нови Сад.

ЗА СВОЈУ
ОПАНЧАРСКУ РАДЊУ
потребујем
доброг радника.
Плата од пара 30 потура; посао сталан, у који може ступити одмах.
Јован Георгијевић,
1439 1—3 опанчар у Земуну.

За своју лицидерску и воскарску радњу
потребујем
ПОМОЋНИКА,
који у радњу ступити може одмах.
Петар Ршић,
1439 1—2 Срем. Карловци.

Пекарија под закуп
У Сремски Карловци у кући бр. 764. издаје се пекарија под закуп.
За цену и услове ваља се обратити на
Францишку Пекарић
1450 1—3 у Срем. Карловце.

ВАШАРСКА ОБЈАВА.
Дана 6., 7. и 8. септембра по новом календару одржаће се
ВЕЛИКИ
Марвени вашар
у Голубинцима,
на који ће бити дозвољено дотеривање сваковрсне марве.
1378 2—2 Закупници.

Др. Лаза Марковић,
лекар
вратио се с пута и прима болеснике у свом стану у Новом Саду (Деаков Трг 3.) пре подне 11—12 и после подне 3—4 сата. 1388 3—3

У ПАЖЊУ!
Г. г. произвађачи ракије који желе своје
● **РАКИЈСКЕ КАЗАНЕ** ●
по најновијој финанцијској наредби **преоправити** нека се из воле обратити или послати на адресу
Васа Малочић
казанџија Н. Сад, Кисачка
1348 4—5 улица бр. 29.
Оправљам брзо по врлоумереној цени.

Млађи помоћник
манифактурне и галантеријске струке, солидног владања, може одмах добити место у трговини
Ђоке Спајића
1403 2—3 у Меленци (torontál).

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.